

بررسی خصوصیات فیزیکی و شیمیایی، مینرالوژیکی و رده‌بندی خاکهای گچی قم - سلفجان

کامران افتخاری و شهلا محمودی *

چکیده: اصولاً بهره‌برداری از خاکهای با درصد بالای گچ به دلیل وجود مسائل عدیده مبتلا به (مثل محدودیت رویش نباتی، فرسایش پذیری فوق‌العاده بالا و...) با مشکلات فراوانی همراه می‌باشد. خصوصیات مورفولوژیکی پدونه‌های حفرشده براساس استانداردهای *USDA* مطالعه و از آنها نمونه‌های دست خورده و دست نخورده برای انجام مطالعات فیزیکی و شیمیایی، مینرالوژیکی، میکرومورفولوژیکی تهیه و به آزمایشگاه ارسال شده‌اند. نتایج حاصل از تلفیق اطلاعات صحرائی و آزمایشگاهی بیانگر تشکیل خاکهای تحول یافته‌تر بر روی سطوح ژئومورفولوژیکی پایدارتر (فلاتها) بوده، و خاکهای تشکیل شده بر روی اینگونه واحدها عمدتاً دارای افق‌های *Calcic* و یا *Gypsic* و یا هر دو در اعماق نسبتاً کم می‌باشند. خاکهای حاصله با توجه به رژیم رطوبتی در رده *Aridisols* و تحت گروه‌های *Typic Haplogypsis*، *Typic Calcigypsis*، *Haplocalcids* و *Typic Haplogypsis* رده‌بندی شده‌اند. خاکهای متشکله بر روی واحدهای فیزیوگرافی ناپایدارتر (واریزه‌ها و آبرفت‌های بادبزینی شکل سنکریزه‌دار) علی‌رغم وجود مقادیر فراوان گچ و آهک در سرتاسر پروفیل فاقد تحول پروفیلی بوده و در رده *Entisols* و تحت گروه‌های *Typic Torrifluvents* و *Typic Torriorthents* رده‌بندی شده‌اند. مطالعات نشان داده‌اند که علی‌رغم درجات تحول پروفیلی متفاوت، خصوصیات خاکها عمدتاً از مواد مادری نشأت گرفته و کلاً خاکها سرشار از گچ و آهک بوده و در واقع اینگونه ترکیبات، کنترل *pH* و سایر ویژگیهای خاک را در اختیار دارند. مطالعات دیفراکتومتری، غالب بودن کانی رس مونتموزیلونیت را در ترکیب مینرالوژیکی این خاکها اثبات کرده که در کنار آن سایر کانیها از قبیل کلریت، ایلیت، کانیهای بین لایه‌ای، کوارتز و فلدسپاتها دیده می‌شوند. خصوصیات مینرالوژیکی کلیه پدونه‌های مطالعه شده تا حدودی یکسان می‌باشد مگر در برخی که مقادیر فراوانی گروه هورمایت (آتاپولگایت و احتمالاً سپیولایت) که عمدتاً در افق‌های کلسیک و جیپسیک تمرکز یافته‌اند (مطالعات دیفراکتومتری و تصاویر *TEM*) شناسائی شده‌اند که احتمالاً دارای منشاء پدولوژیکی می‌باشند.

*- دانشجوی کارشناسی ارشد، دانشیار دانشکده کشاورزی دانشگاه تهران